

AFRIKKA

Savannia, aavikkoa, sademetsää

Afrikan luonnon historia on täynnä jännittäviä tapahtumia. Miljoonien vuosien kuluessa olosuhteet Afrikassa ovat vaihdelleet. Tuloksena on suuri joukko erilaisia elinympäristöjä, joita ei ole missään muualla Maapallolla.

Maapallon mantereet olivat kauan sitten yhdessä. Kuvittele, miten helposti voisit "uittaa" Afrikan kiinni Amerikan mantereeseen. Mantereet alkoivat irrota toisistaan 180 miljoonaa vuotta sitten.

Mantereiden ja merien alla ovat suuret mannerlaatat, jotka kelluvat maan alemman kerroksen päällä. Mannerlaatat liikkuvat. Tulivuoren purkaukset ja maanjäristykset syntyvät, kun mannerlaatat liukuvat hieman toistensa päälle. Mannerlaattojen liikkumisesta seurasi se, että niiden päällä olevat mantereet irtosivat toisistaan.

Miljoonia vuosia kului ja Afrikka oli metsän peittämä. Sitten tapahtui taas mantereen repeämä. Nykyisen Itä-Afrikkaan kohosi repeämisen jälkeen korkea vuoristo. Vuorten takia tuuli ei enää puhaltanut vapaasti lännestä itään. Sadepilvet eivät päässeet vuorten yli. Vuoret olivat kuin sateenvarjo. Metsät niiden takana eivät enää saaneet riittävästi sadevettä. Ne muuttuivat vähitellen savanniksi, pensastoksi ja pieniksi metsiköiksi.

Mannerlaatat liikkuivat Afrikan alla taas 12 miljoonaa vuotta sitten. Silloin Afrikan itäiselle puolelle syntyi valtava, pitkä laakso. Laakso kulkee pohjoisesta etelään kuin valtava oja, jonka reunat ovat usein jyrkkiä. Laaksoa sanotaan hautavajoamaksi. Kun vajoama syntyi, alkoivat kasvillisuus ja eläimet sen eri puolilla muuttua. Ennen eläimet samoin kuin kasvien siemenet olivat levinneet esteettömästi. Nyt väliin tuli este. Lajit alkoivat kehittyä erilaisiksi eri puolilla laaksoa. Laakson länsipuolella on nyt kosteiden sademetsien alue. Itäpuolella on savannia ja pensastoa.

Kuva Juhani Kaukoranta

Kaukaisen menneisyyden tapahtumien jäljet näkyvät Afrikassa yhä. Auringon lämpö, sateet ja tuulet sekä myöhemmin ihmiset ovat vaikuttaneet elinympäristöihin. Mereltä puhaltavat tuulet ja sateet ovat kuluttaneet maaperää.

Savannien ja pensastojen alueella sataa harvoin. Sade tulee tiettyinä aikoina vuodesta. Ajanjaksoa kutsutaan sadekaudeksi. Kun ilma on kuumaa, vesi haihtuu nopeasti höyrynä.

Kuivan kauden aikana joet ja pienet järvet ovat kuivuneet. Pohja on kovettunut eikä vesi imeydy kovan saven läpi syvemmälle maahan. Vesi tulvii, leviää ympäriinsä ja huuhtoo multaa pois. Myös tasaisella maalla puhaltava tuuli voi viedä multaa mukanaan. Tätä sanotaan eroosioksi. Eroosion vuoksi osa savannista on muuttunut aavikoksi. Puut estävät eroosiota. Niillä on pitkät juuret, joilla ne ottavat vettä pohjavedestä. Puut suojaavat muuta kasvillisuutta. Ihmisen toiminta on Afrikassa lisännyt aavikoitumista. Metsiä on poltettu ja kaadettu, kun ihminen on tarvinnut viljelysmaata. Puita on tarvittu polttopuiksi ruoan valmistukseen. Ihmisen karjalaumat ovat tallanneet maata kovaksi. Tätä on jatkunut kauan.

Kuva Juhani Kaukoranta
Ihmisten määrä Afrikassa on kasvanut nopeasti.
Siksi maan kuluminen ja aavikoituminen ovat lisääntyneet.

Mitä sinulle tulee mieleen, kun kuulet sanan Afrika? Ehkäpä näet mielikuvissasi seeprojen laumat, juomaan vaeltavat norsut, leijonan lojumassa auringossa. Nämä eläimet elävät savannien alueella. Savannin ja pensaston alue on yhä suuri, vaikka osa siitä on aikojen kuluessa aavikoitunut ja osa on otettu viljelysmaaksi.

Kartasta voit nähdä, että sademetsien alue sijaitsee päiväntasaajan molemmin puolin Afrikan läntisellä puoliskolla. Sademetsät ovat maailman vanhimpia metsiä. Ne ovat kasvaneet tuhansien ja tuhansien vuosien aikana. Sademetsissä kasvaa valtava määrä eri

puulajeja. Missään muualla et voi nähdä niin paljon erilaisia kukkakasveja kuin siellä. Sadat erilaiset lintulajit, hyönteis- ja sammakkolajit elävät sademetsissä. Sademetsiä on usein kutsuttu koko Maapallon keuhkoiksi. Sademetsien puut ja muut kasvit tuottavat yhteyttäessään hapetta maapallon ilmakehään. Samalla ne ottavat ilmasta suuria määriä hiilidioksidia. Näin ne ylläpitävät ilmakehän tasapainoa.

Kuva Richard Sievers

Afrikka ja afrikkalaiset

Afrikassa on valtava määrä erilaisia elinympäristöjä, erilaisia kasveja ja eläimiä. Myös ihmiset elävät eri puolilla Afrikkaa erilaista elämää. Elinkeinot ovat erilaisia eri maissa.

Afrikassa puhutaan yli tuhatta eri kieltä. Jotkut kielet ovat hyvin lähellä toisiaan. Ne voidaan ryhmitellä samaan kieliperheeseen. Suomessa asuva somalialainen Mohammed puhuu äidinkielenään somalin kieltä, joka kuuluu afro-aasialaiseen kieliperheeseen. Samalla luokalla oleva Patricia tulee Kongosta. Hän puhuu äidinkielenään lingalaa. Lingala kuuluu nigeriläis-kongolaisiin kieliin.

Afrikassa asuvat sekä maailman pisimmät että lyhimmat ihmiset. **Kulttuurit**, perinteet ja elämäntavat vaihtelevat siirryttäessä maasta toiseen ja kylästä kylään. Vaikka Afrikassa on paljon kristittyjä ja muslimeja, sieltä löytyy monia vanhempia luonnonuskontoja.

Nykyisen Afrikan valtioiden rajat vedettiin silloin, kun suuret Euroopan maat olivat ottaneet Afrikan maita siirtomaiksi. Ranska, Saksa, Englanti, Portugali, Belgia ja Italia riitelivät siirtomaista 1800 –luvun lopulla. Nämä valtiot piirsivät valtioiden rajat 1884. Silloin ei välitetty, asuiko saman kylän väkeä uuden rajan toisella puolella vai ei. Monien Afrikan alkuperäisten asukkaiden kylät hajosivat silloin. Kun Afrikan valtiot itsenäistyivät 1900 –luvulla, jäivät nuo siirtomaakauden rajat voimaan. Yhä voit nähdä, miten suoria valtioiden rajat Afrikan kartassa ovat.

Maailmanpyörä 4/2001, kuva Mia Savonen

Katso sanastosta
kulttuuri

Afrikan historiaa

Opit jo, että Afrikan valtioiden rajat piirrettiin Euroopassa. Siksi rajat ovat erilaisia Afrikassa kuin muualla maailmassa. On tärkeää tietää myös muita asioita Afrikan historiasta, että voi ymmärtää, millainen Afrika on juuri nyt.

Afrikasta on löydetty maailman vanhimmat ihmisen jäännökset, ihmisfossiilit (nykyisessä Tansaniassa, Keniassa ja Etiopiassa). Pystyasento ja kahdella jalalla käveleminen olivat edullisia ominaisuuksia, kun metsät alkoivat kauan sitten harveta itäisessä Afrikassa. Mantereelle oli syntynyt repeämä ja vuoristo sateita estämään. Suuri yhtenäinen metsä muuttui pieniksi erillisiksi metsiköiksi. Pystyasennossa pääsi liikkumaan tehokkaammin hajallaan olevista metsiköistä toiseen ruokaa etsiessään. Pystyasennosta alkoi ihmisen evoluutio, kehityshistoria. Siksi ensimmäiset ihmiset kehittyivät itäisessä Afrikassa.

Afrikkalaisten kaukaisesta menneisyydestä) ei tiedetä kovin paljon. Ennen kuin Saharan autiomaa alkoi kuivua noin 5000 vuotta sitten, se oli ollut asutettu ruohosavanni. Siitä kertovat kalliosta löydetyt vanhat piirrokset, joissa on metsästäjiä.

Niili oli yksi niistä suurista joista, joiden rannoille syntyivät koko maailman ensimmäiset kaupunkikulttuurit. Niilin hedelmällisessä laaksossa kehittyi yksi koko maailman historian tärkeimmistä kulttuureista, faaraoiden Egypti. Niili tulvi joka vuosi ja kuljetti hedelmällistä lietettä rannoille. Tuo maa oli hyvää viljelysmaata ja tuotti suuren sadon. Siitä riitti niin paljon, että kaikkien ihmisten aika ei enää kulunut pelkästään ruoan hankkimiseen ja valmistamiseen. Keksittiin uusia viljelykasveja. Pellavasta valmistettiin kankaita ja vaatteita. Syntyi erilaisia ammatteja. Egyptiläisten kulttuurista kertovat monet hautalöydöt. Haudoissa on piirroksia ihmisten elämästä ja työnteosta, sodista ja uskonnosta. Egyptiläisillä oli oma kirjoitus, jota tiedemiehet oppivat lukemaan. Siksi tiedämme Egyptin tuhansia vuosia kestäneestä kulttuurista niin paljon.

Egyptiläisten taito viljellä maata levisi myös Länsi-Afrikkaan. Yli 200 vuotta sitten siellä tunnettiin rauta ja osattiin tehdä siitä työkaluja. Historiassa tuosta ajasta puhutaan Nokin kulttuurista. Nokit olivat taitavia kuvanveistäjiä ja he tekivät sekä raudasta että terrakotasta pieniä patsaita. Niitä on löydetty.

Punaisen meren rannalla sijaitsivat Kushin ja Aksumin kuningaskunnat. Kushilaiset valloittivat koko Egyptin ja olivat alueen hallitsijoita yli 500 vuotta. Heillä oli oma kirjoitettu kieli ja he kävivät kauppaa ympärillä olevien kanssa. Aksumin kuningaskunta valloitti 1700 vuotta sitten kushilaisten alueen. Aksumin kaupunki oli alueen suuri kauppakeskus. Kaupungin rauniot voit vieläkin nähdä nykyisessä Etiopiassa. Aksumiin levisi kristinusko kauppiaitten mukana. Nykyisen Etiopian asukkaista suurin osa on kristittyjä.

Välimeren rannalla olevaan pohjoiseen Afrikkaan tulivat kauppamiehet ja valloittajat. Ensin Kreikan Aleksanteri Suuri, sitten roomalaiset, sitten arabialaiset. Arabialaiset toivat mukanaan islamin uskonnon 600-luvulta lähtien. Siksi nykyisen Pohjois-Afrikan asukkaat ovat muslimeja myös nykyään.

Ghanan kuningaskunta kävi kauppaa 1000 vuotta sitten kullalla. Valtavat karavaanit kulkivat Saharan autiomaan poikki Ghanaan vaihtamaan kankaita, mausteita ja työkaluja kultaan. Ghanalaisten kultakauppa siirtyi myöhemmin malilaisille. Nyt vuorostaan Malista tuli kauppakeskus, jossa kultaa vaihdettiin muuhun tavarahan. Kauppiaitten mukana Maliin tuli myös **islamin** uskonto. Djennen **moskeijaan** vaelsi oppineita **muslimeja** kaikkialta Arabiasta ja Afrikasta. Malin suuruuden aika päättyi, kun songhailaiset valloittivat malilaisten kauppapaikat. Shonghain kauppakeskus oli Timbuktu. Sinne saapui kauppiaita ja muuta väkeä halki autiomaan. Matka oli pitkä ja vaivalloinen. Vaivat palkittiin perillä Timbuktussa, jossa mausteet vaihdettiin kultaan tai taatelit kankaisiin.

Djennen moskeija. Kuva Juhani Kaukoranta

Noin 1000 vuotta sitten Länsi- ja Keski-Afrikkaan syntyi kaksi tärkeää valtakuntaa: Jorubien maa ja Beninin kuningaskunta. Jorubeilla oli oma erikoinen uskonto. Uskonto näkyi heidän rakennuksissaan ja taiteessaan. Jorubat veistivät kivistä kauniita patsaita ja esineitä. Rannikon asukkaat kävivät kauppaa kullalla ja norsunluulla, sisämaassa oli kaivoksia ja taivavia metsästäjäkansoja. Heistä kuuluisimpia olivat shonat. Nykyisessä Zimbabwessa asuu yhä shona –heimon jälkeläisiä. Beninin valtakunta kukoisti monta sataa vuotta. Beniläiset kävivät kauppaa myös eurooppalaisten kanssa. Yhtä kukoistava oli myöhemmin Ojon valtakunta.

Monia taisteluja alueista käytiin pienten Länsi- ja Keski-Afrikan kuningaskuntien välillä vuosien kuluessa. Kun eurooppalaiset alkoivat 1600 –luvulla rakentaa kauppa-aseimia, oli siellä paljon erilaisia, pieniä kuningaskuntia. Niiden asukkaat harjoittivat maanviljelystä, heillä oli kultakaivoksia ja paljon taitavia käsityön tekijöitä. Etelä-Afrikassa hallitsivat zulut, jotka taistelivat myöhemmin eurooppalaisia uudisasukkaita vastaan.

Euroopasta lähti valtavasti ihmisiä asuttamaan Amerikkaa 1600 -luvulta lähtien. He perustivat Karibian meren saarille ja myöhemmin myös muualle Amerikkaan valtavia maatiloja, joita sanottiin **plantaaseiksi**. Siellä viljeltiin teetä, kahvia, sokeria ja puuvillaa. Plantaaseille tarvittiin työväkeä. Sinne alettiin tuoda Afrikasta orjia. Eurooppalaisilla oli Länsi-Afrikan rannikolla kauppapaikkoja. Tärkeä kauppapaikka oli portugalilaisten perustama Sao Jorge de Mina -linnoitus. Afrikasta rahdattiin laivoihin miljoonia ihmisiä **orjatyövoimaksi**. Joidenkin afrikkalaisten kuningaskuntien hallitsijat auttoivat eurooppalaisia orjien saamisessa. Vihollisheimon ihmisiä vaihdettiin portugalilaisten

tuomiin tavaroihin. Useat orjat kuolivat pitkän laivamatkan aikana. Amerikassa heidät myytiin plantaasien omistajille. Ihminen oli kauppatavara samoin kuin tee, kahvi ja kotieläimet. Orjan omisti toinen ihminen.

Valtavien ihmisjoukkojen menettäminen oli afrikkalaisille kuningaskunnille tuhoisaa. Orjakauppa aiheutti sotia eri kansojen välille. Se vahingoitti kaikkia elinkeinoja. Ihmiset joutuivat eroon perheistään. Orjakauppa runteli Länsi- ja Keski-Afrikan. Itä-Afrikassa ihmisiä myytiin ja ostettiin myös. Arabikauppiat myivät afrikkalaisia työvoimaksi arabimaihin sekä maataloille, joita arabialaiset omistivat Afrikan puolella. Orjiksi myytyjen ihmisten luku oli Itä-Afrikassa pienempi, mutta heitäkin oli tuhansia.

Eurooppalaiset vahvat valtiot alkoivat kilpailla Afrikasta 1800 –luvulla. Afrikka oli rikas maanosa, josta saatiin raaka-aineita teollisuudelle. Ihmisiä kiinnosti myös maanviljely Afrikassa. Eurooppalaiset alkoivat perustaa siirtokuntia Afrikkaan. He suosivat niitä afrikkalaisia, jotka tekivät heidän kanssaan yhteistyötä. Eurooppalaiset eivät kohdelleet Afrikan alkuperäisiä asukkaita hyvin. He veivät Afrikkaan omat tapansa eivätkä kunnioittaneet niitä tapoja, joita siellä oli. Afrikkalaisia otettiin työhön eurooppalaisten kaivoksiin, maataloille ja tehtaisiin, mutta heille ei maksettu riittävää palkkaa. Heistä tuli köyhiä samaan aikaan, kun uudet asukkaat rikastuivat myymällä raaka-aineita ja elintarvikkeita Eurooppaan. Eurooppalaisilla oli aseita, uudenaikaisia työkaluja ja koneita. He ottivat helposti parhaat maat ja luonnonrikkaudet itselleen. Koko Afrikka jaettiin Euroopan valtioiden siirtomaiksi kaukana Saksassa. Eurooppalaiset Afrikkaan kouluja, yliopistoja, sairaaloita ja kirkkoja. He veivät siirtomaihin eurooppalaisten valtioiden hallitsemistavat. Vaikka tämä hyödytti myös Afrikan alkuperäisiä asukkaita, olivat monet asiat Afrikan ihmisten tarpeisiin aivan vääriä. Tämä huomattiin silloin, kun Afrikan valtiot itsenäistyivät 1900 –luvulla. Monien Afrikan valtioiden vaikeudet nykyisin ovat seurausta siitä, että siirtomaavalta kesti niin kauan.

Katso sanastosta

islam
moskeija
muslimi
kulttuuri
orja
plantaasi
siirtomaa
siirtomaavalta

Eri puolilla Afrikkaa

Ahmedin kotimaa

Tunisia sijaitsee Välimeren rannikolla. Sen pinta-ala on pieni, jos sitä vertaa naapurimaihin Algeriaan ja Libyaan. Asukkaita Tunisiassa on yli kahdeksan miljoonaa.

Välimeren ilmasto on hyvä maanviljelykselle. Pohjois-Tunisiassa viljellään sitruunoita, oliiveja, taateleita ja eri viljakasveja. Tunisiassa ei ole niin paljon öljykenttiä kuin naapurimaassa Libyassa, mutta öljyä porataan myös Tunisiassa. Monet tunisialaiset ovat maanviljelijöitä tai työskentelevät öljyteollisuudessa.

Ahmedin isä ei ole maanviljelijä eikä öljyteollisuuden työntekijä. Hän on työssä hotellissa. Ahmed ja hänen perheensä asuvat Soussessa. Se on suuri lomakeskus, joka on myös monelle suomalaiselle tuttu. Matkailu onkin hyvin tärkeä elinkeino Tunisiassa.

Ahmed puhuu sekä arabiaa että ranskaa. Tunisia oli aikaisemmin yksi Ranskan siirtomaa. Sen vuoksi ranskan kieltä puhutaan Tunisiassa edelleen. Monia tunisialaisia on lähtenyt Ranskaan työhön. Ahmedin serkkuja asuu Marseillessa ja Nizzassa.

Ahmed on muslimi. Hänen uskontonsa on islam. Hän käy perjantaisin moskeijassa isän kanssa. Moskeija on paikka, missä rukoillaan. Melkein kaikki tunisialaiset ovat muslimeja.

Muslimien pyhä kirja on Koraani. Muslimien profeetta on Muhammed. Hän eli 500- ja 600-luvulla nykyisen Saudi-Arabian alueella. Kun profeetta oli kuollut, arabialaiset lähtivät

levittämään islamin uskontoa myös muualle. Islam tuli myös Tunisiaan arabialaisten kauppiaitten ja soturien mukana. Islamissa on tärkeää usko yhteen Jumalaan, Allahiin. Päivässä on viisi rukoushetkeä, jolloin kunnioitetaan Allahia. Muslimeille on tärkeätä köyhien auttaminen ja **paasto**. Paasto tarkoittaa, että muslimit ovat pyhän kuukauden aikana ilman ravintoa auringonlaskusta auringonnousuun. Pyhän kuukauden nimi on **Ramadan**. Kun paasto päättyy, on juhla. Muslimien pyhä kaupunki on Mekka. Se on Saudi-Arabiassa. Sinne useat muslimit tekevät ainakin kerran elämänsä aikana pyhiinvaellusmatkan.

Ahmedin lempiharrastus on jalkapallo. Nykyään Ahmed pitää myös yleisurheilusta, koska hän on hyvä juoksija. Ahmed aikoo jatkaa koulunkäyntiä ja haluaa yliopistoon. Hän haluaisi hotellin johtajaksi, koska pitää turisteista. Ahmedin paras aine koulussa on historia. Hän pitää vanhojen rakennusten tutkimisesta ja niitä Tunisiasta löytyy.

Ahmedin isoisä on taitava kaivertaja. Hän tekee koristeita lautasiin ja talojen ikkunoihin. Tunisiassa on paljon tämän ammatin taitajia.

Ahmed on perheen nuorin. Hänellä on kaksi vanhempaa siskoa. Toinen sisko on naimisissa ja asuu pääkaupungissa Tunisissa. Toinen sisko opiskelee. Hänkin asuu Tunisissa. Kun Ahmed oli pieni, äiti hoiti häntä kotona. Nyt äitikin on työssä. Äidinkin työpaikka on matkailualalla. Hän hoitaa kahden rantahotellin puutarhaa.

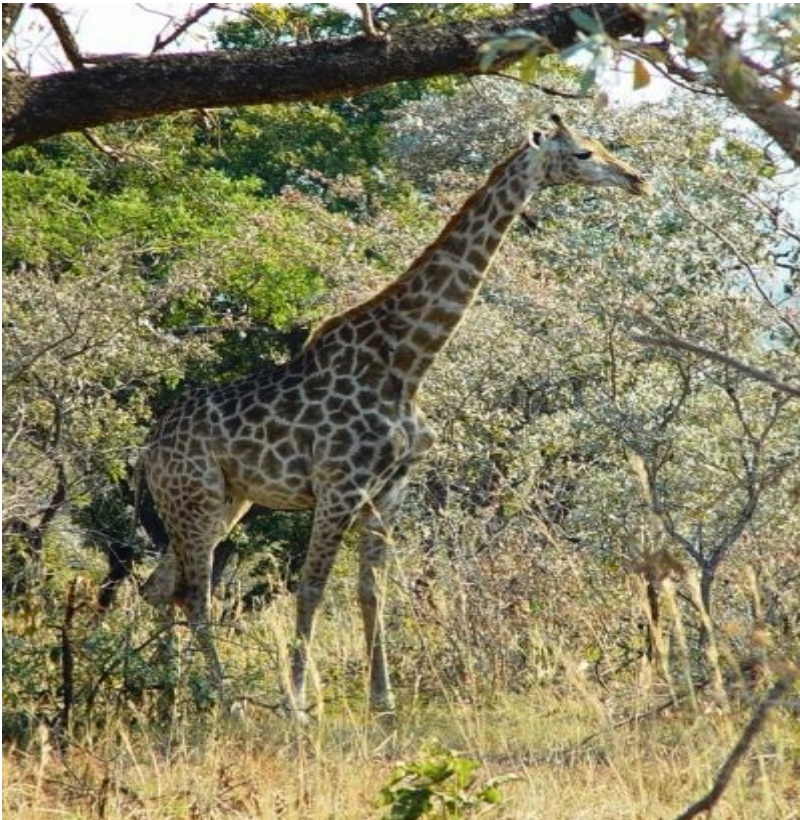
Katso sanastosta

islam
muslimi
Ramadan
paasto

Maria Dar es Salaamista

Olet varmaan pelannut Afrikan tähteä ja muistat Marian kotikaupungin nimen vanhanaikaiselta pelilaudalta. Dar es Salaam suuri kaupunki Tansaniassa, Itä-Afrikassa. Siellä Maria asuu ja käy koulua.

Tansania sijaitsee savannien ja ruohostojen alueella. Siellä elää useita lintu- ja nisäkäslajeja: seeproja, leijonia, kirahveja. Tansaniaan on perustettu luonnonpuistoja. Niissä eläimet voivat elää ja lisääntyä rauhassa. Luonnonpuistoissa metsästys on kielletty.

<http://media.tkukoulu.fi/DocuShare/dscgi/ds.py/Get/File-1801>

Maatalous on Tansanian tärkein elinkeino. Maatiloilla viljellään kahvia, teetä, puuvillaa, tupakkaa ja sokeria. Maaseudulla ihmisillä on myös karjaa. Tansaniassa on paljon köyhiä ihmisiä. Heillä ei ole työtä, mistä heille maksettaisiin palkkaa. Läheskään kaikilla ole omaa maata, jota he voisivat viljellä. Kaupungeissa ei ole tarpeeksi työpaikkoja. Tansaniassa on yli 30 miljoonaa asukasta. Väestö lisääntyy hyvin nopeasti. Lapsia syntyy joka vuosi paljon. Köyhät perheet eivät pysty huolehtimaan lapsista, koska rahaa ruokaan ja vaatteisiin ei ole.

Maria asuu yhdessä äidin ja veljen kanssa. Äiti on ollut onnekas. Äidillä on työpaikka pienessä tehtaassa, jossa valmistetaan vaatteita. Paljon rahaa heillä ei ole. Mariakin haluaisi tehdä työtä, että he saisivat enemmän rahaa ruokaan ja vaatteisiin ja vaikkapa bussilippuun. Silloin he voisivat matkustaa maaseudulle tapaamaan isoäitiä ja isoisää.

Isovanhempien kylässä on sama pulma kuin monessa muussa Tansanian kylässä. Pulma on vesi. Pohjavettä ei ole tarpeeksi, koska vesi ei sadekautena pääse imeytymään kuivan ja kovan maan läpi. Siksi kaivostakin loppuu joskus vesi.

Marian isä on kuollut. Hän kuoli vaikeaan sairauteen kaksi vuotta sitten. Kaikilla ihmisillä ei ole Tansaniassa rahaa lääkäriin. Lääkäreitä on vähän varsinkin maaseudulla. Monet lääkkeet ovat kalliita, koska niitä valmistetaan vain Euroopassa ja tuodaan sieltä asti Tansaniaan. Sinä olet saanut ihan pienenä **rokotukset** erilaisia vaarallisia tauteja vastaan. Tansaniassa näin ei voida tehdä. Rokotuksiin tarvittavia lääkkeitä ei ole riittävästi. Valtiollakaan ei ole riittävästi rahaa huolehtia kaikkien asukkaiden terveydestä.

Maria puhuu swahilin kieltä. Hän osaa englantia, koska on oppinut sitä koulussa. Maria on kristitty ja hän käy kirkossa sunnuntaisin. Kirkossa puhutaan ja lauletaan Jumalasta. Maria pitää laulusta. Kirkossa kerrotaan myös muista tärkeistä asioista. Siellä kerrotaan joskus erilaisista sairauksista, ruuasta, puhtaudesta ja **syntyvyyden säännöstelystä**.

Tansaniassa on kristittyjen lisäksi myös muslimeja. Monet ihmiset harjoittavat myös vanhoja uskontoja. Ne he ovat oppineet vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan. Varsinkin maaseudulla monet ihmiset uskovat samalla tavoin kuin heidän sukunsa on satojen vuosien ajan uskonut.

Katso sanastosta

elinkeino

rokotus

syntyvyyden säännöstely

Steve ja Ben, koululaisia Johannesburgista

Steve ja Ben käyvät samaa koulua Johannesburgissa, suuressa kaupungissa Etelä-Afrikan tasavallassa. Siinä ei ole mitään kummallista, koska pojat ovat samanikäisiä. Kummallista on, että ennen mustat ja valkoiset oppilaat kävivät eri kouluja. Etelä-Afrikka oli rotuerottelun maa vielä vähän aikaa sitten. Mustat ja valkoiset asuivat eri alueilla, mustilla ei ollut samanlaisia **oikeuksia** kuin valkoisilla. Valkoiset, Euroopasta tulleiden siirtolaisten jälkeläiset, halusivat yksin päättää maan asioista. Mustat ihmiset joutuivat taistelemaan siitä, että heistä tuli samanlaisia kansalaisia Etelä-Afrikassa kuin valkoisistakin.

Rotuerottelun aikana tapahtui paljon pahaa. Ihmisiä vangittiin ja murhattiin, kun he vaativat itselleen oikeuksia. Monet valtiot ja niiden kansalaiset vaativat, että rotuerottelu piti lopettaa. Ne eivät enää halunneet ostaa eteläafrikkalaisia tavaroita. Vihdoin 1990 –luvun alussa rotuerottelu lopetettiin. Etelä-Afrikasta tuli **demokraattinen** valtio. Mustien johtaja Nelson Mandela vapautettiin vankilasta. Hänet valittiin Etelä-Afrikan presidentiksi.

Kun rotuerottelu lopetettiin ja mustat asukkaat saivat samat oikeudet kuin valkoiset, pääsi Steve aloittamaan saman koulun kuin Ben. He asuvat aika lähellä toisiaan. Steve asuu aivan

uudessa pienessä talossa. Samanlaisissa taloissa asuu paljon mustia perheitä, jotka ennen asuivat pienissä huonokuntoisissa taloissa. Steven perheeseen kuuluu mummo, äiti, isä ja kaksi siskoa. Steven isä on poliisi. Hänet koulutettiin poliisiksi vasta vähän aikaa sitten. Sitä ennen isä ajoi autoa. Mustia poliiseja tarvittiin, kun rotuerottelu lopetettiin. Steve on ylpeä isän uudesta ammatista.

Benin suku on asunut Etelä-Afrikassa yli sata vuotta. Benin isoisä oli maanviljelijä. Isoisän isäkin oli. Tilalla on aina viljelty sokeria. Siellä kasvaa myös banaaneja ja muita hedelmiä. Nyt tilaa viljelee isän veli. Benin isä työskentelee toimistossa. Hän puhuu puhelimesta ja myy kultaa eurooppalaisille ja amerikkalaisille ostajille. Kultaa löytyy Etelä-Afrikassa paljon. Etelä-Afrikan maaperä on rikas. Sieltä löytyy kullaa lisäksi rautaa, nikkeliä, tinaa, kuparia, uraania...ja timantteja. Siksi kaivosteollisuus on tärkeä elinkeino maanviljelyksen lisäksi.

Etelä-Afrikka on koko maailmassa tärkeä **kaivosteollisuus**valtio. Siellä on myös teollisuuden tarvitsemää energiaa, maakaasua ja hiiltä paljon. Siksi siellä on terästehtaita, siellä valmistetaan koneita ja erilaisia aineita, joita ihmiset ja teollisuus tarvitsevat.

Vaikka Etelä-Afrikka on rikas maa, eivät kaikki ihmiset siellä ole rikkaita. Köyhiä ihmisiä on paljon. Yleensä köyhät ihmiset ovat mustaihoisia. Rotuerottelun aikana heillä ei ollut mahdollisuutta hankkia hyvää koulutusta. Moniin valtion työpaikkoihin ei löydy koulutettuja mustia. Etelä-Afrikassa on paljon asukkaita. Kaikille ei edes riitä työpaikkoja. Monien ihmisten asunnot ovat pieniä ja samassa asunnossa voi asua monta perhettä. Köyhyys tuo mukanaan rikollisuutta: varkauksia ja **väkivaltaa**.

Katso sanastosta

demokraattinen
kaivosteollisuus
oikeus
väkivalta

Patricia tuli Suomeen

Patricia syntyi Zaireissa. Nykyään Zairen nimi on muutettu Kongon Demokraattiseksi tasavallaksi. Zaireissa hallitsi kauan sama presidentti Mobuto Sese Seko. Monet zairelaiset eivät pitäneet presidentin toimista. He alkoivat **kapinoida** presidenttiä ja hänen kannattajiaan vastaan. Kapina tarkoitti nopeasti sitä, että Zaireen syttyi **sisällissota**.

Patricia ja hänen perheensä lähtivät pois Zairesta. Monet muutkin lähtivät, koska he pelkäsivät sisällissotaa ja sen seurauksia. Patricia tuli ensin Sveitsiin ja sieltä Suomeen 1997.

Taakse jäi kaunis maa. Kongon Demokraattisen Tasavallan alueen halkaisee Afrikan toiseksi suurin joki, Kongo -joki. Se virtaa melkein koko suuren maan läpi. Kongo -joen varrella Keski-Afrikassa on sademetsien alue. Siellä kasvaa kymmeniä erilaisia puulajeja, joista joku voi olla 50 metriä pitkä. Trooppisella alueella sataa paljon. Sademetsän lajit kasvavat ja kuolevat koko ajan. Siellä ei ole sellaista vuodenaikojen vaihtelua kuin esimerkiksi Suomessa. Sademetsissä elää eläimiä, joita ei elä missään muualla.

Sademetsää on kadonnut myös Kongosta. Metsää on poltettu, kun on otettu uutta maata maanviljelyä varten. Puita on kaadettu, koska monet ulkomaalaiset ostajat haluavat sademetsän arvokkaita puita huonekaluihin. Puiden kaatamista ja poiskuljettamista varten metsiin on rakennettu autoteitä, jotka ovat tuhonneet kasvillisuutta. Kuitenkin Kongossa ja

Keski-Afrikassa on vielä jäljellä paljon koskemattonta sademetsää, enemmän kuin naapurimaissa.

Kuva Rick Sievers

Sademetsää voi hakata myös viisaasti. Silloin kaadetaan pieni määrä kaikkia puulajeja, ei vain ulkomaalaisten mielestä arvokkaita. Metsään ei tehdä teitä, vaan puut tuodaan pois kantamalla tai hinaamalla.

Kongon Demokraattisessa Tasavallassa on paljon maaperän rikkauksia: tinaa, kuparia, timantteja. Myös öljyä porataan. Vaikka maassa on kaivosteollisuutta, moni kongolainen elää maanviljelyksellä. Pienillä maatiloilla viljellään banaaneja ja maissia. Suuret maatilat tuottavat myytäväksi kaakaota, teetä, kahvia, puuvillaa ja palmuöljyä. Kumipuista saadaan kautsua, jota myydään myös ulkomaille.

Patricia puhuu lingalan kieltä. Yhtä hyvin hän puhuu myös ranskaa. Kongo oli ennen Ranskan siirtomaa ja kieli jäi elämään myös maan itsenäistymisen jälkeen. Patricia pitää laulamisesta ja tanssimisesta. Hänen suuri suosikkinsa on Koffi Olombe, jonka musiikkia hän kuuntelee myös Suomessa. Internetissä Patricia chattaa kongolaisten ystäviensä kanssa ranskaksi ja joskus myös lingalaksi.